

ارائه الگوی توسعه کارآفرینی آموزشی در آموزش عالی

پریسا مرادیان^۱

مهتاب سلیمی*^۲

رمضان جهانیان^۳

تاریخ وصول:

تاریخ پذیرش:

چکیده

پژوهش حاضر با هدف ارائه الگوی کارآفرینی آموزشی در آموزش عالی و بر مبنای مطالعه ای توصیفی اکتشافی با رویکردی توسعه ای کاربردی انجام شد. جامعه آماری پژوهش تمام اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات بود. نمونه آماری به روش تصادفی به تعداد ۳۴۱ نفر انتصاب شد. ابزار گردآوری داده ها شامل مطالعات عمیق کتابخانه ای و پرسشنامه محقق ساخته بود. در نهایت، در این پژوهش، روش انجام کار مبتنی بر روش دو مرحله است. در مرحله اول برای شناسایی مولفه ها و ابعاد از فرم های روایی و پایایی (CVI و CVR) استفاده شده است. در مرحله دوم از تحلیل عاملی تاییدی (Smartpls) استفاده شد و در نهایت الگوی مفهومی از طریق چهار بُعد مورد اعتباریابی قرار گرفت. در پایان نتایج نشان داد دوازده بُعد (فارغ التحصیلان، انتشارات، منابع مالی، قرارداد پژوهشی، گواهی ثبت اختراع، کسب و کارهای آموزشی، فرهنگ سازمانی، ساختار سازمانی، اساتید، مدیریت کلان، محتوای دروس و دانشجو) از برآزش مطلوبی برخوردار است و همچنین مشخص گردید بُعد کسب و کارهای آموزشی و بُعد منابع مالی به ترتیب از اهمیت بیشتری برخوردارند.

واژگان کلیدی: کارآفرینی، کارآفرینی آموزشی، آموزش عالی

^۱ دانشجوی دکتری، گروه علوم تربیتی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران. Moradyanparisa@yahoo.com

^۲ استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران. (نویسنده مسئول) Salimi_331@yahoo.com

^۳ دانشیار، گروه علوم تربیتی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران. Ramezan.jahanian@yahoo.com

مقدمه

نظام های آموزش عالی با برنامه ها، اهداف، محتوا و سایر عوامل آموزشی خود نقش موثری در توسعه کارآفرینی افراد دارند بازنگری در برنامه های درسی و آموزشی و اصلاح آن برای کمک به توسعه آموزش کارآفرینی، محور توجه اغلب نظام های آموزشی کشورها مختلف است (اعلامی و رضایی زاده، ۱۳۹۶). در این میان توجه و پژوهش درباره عوامل موثر بر آموزش کارآفرینی (نقش نظام آموزشی، استاد و روش تدریس کارآفرینانه) از اهمیت خاصی برخوردار است. بنابراین به این نتیجه می رسیم که کارآفرینی فرایندی نسبتاً اکتسابی است همچنین استادان عنصر کلیدی در ترویج و آموزش کارآفرینی محسوب می شوند و مرور تحقیقات نشان از تغییر آموزش سنتی کارآفرینی به سمت پذیرش روشهای تدریس نوین کارآفرینی که مبتنی بر عمل است می باشد. بنابراین استادان باید از ترکیبی از روش های پیشنهاد شده استفاده نمایند و در روش تدریس خود بسیار انعطاف پذیر باشند (اکبری و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۶۴). تغییرات سریع و عمیق هزاره سوم میلادی در تمام عرصه های زندگی بشر نظام های آموزشی را بر آن داشت تا خود را با سرعت فزاینده ای رشد فناوری و تحول در دنیای مشاغل و بر هم خوردن دائمی بین بازار کار و آموزش و پرورش را هماهنگ سازد (آقامحمدی و عبداللهی، ۱۳۹۴: ۷۶). تا ضمن همسویی با دنیای کار و پیش بینی نیازهای اجتماعی، ظرفیتهای کارآفرینی، ابتکار و خلاقیت را در نیروی انسانی توسعه دهد و توان و امکان اشتغال دانش آموختگان را فراهم سازند (آراسته و جاهد، ۱۳۹۰). بنابر این نظامهای تعلیم و تربیت بر خود لازم می داند با راهبردها، رویکردها و شیوه های آموزشی متناسب به تربیت و تشویق افرادی پردازد که قادر باشند و با ساختارهای سنتی را بشکنند و با شناخت فرصتها، تغییرات گسترده ای در جامعه ایجاد کنند (محمدپور و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۷۱). یکی از این رویکردها و راهبردهای اجرایی، رویکرد فعالیتهای کارآفرینی است.

کارآفرینی به عنوان مهم ترین سلاح پیشرفت اقتصادی کشورهای در حال توسعه می تواند نقش بسیار ارزنده ای در توسعه اقتصادی جهان سومی ها ایفا نماید. مهمترین اقدام برای توسعه کارآفرینی در کشورهای جهان سوم آموزش آن در بین نیروهای جوان و تحصیل کرده است. به عقیده دراکر، کارآفرینی قابل یادگیری است. کارآفرینی درون هر کسی نهفته است مانند توانایی شنا کردن، ابتدا در مورد آن چه می اندیشید؟ پس از آنکه شروع به یادگیری گردید چطور؟ و پس از آنکه یاد گرفتید چطور؟ وی می گوید کارآفرینی جادو نیست، اسرارآمیز نیست. چیزی نیست که توسط ژننها صورت گیرد. یک رشته علمی است و مانند هر رشته علمی دیگری قابل یادگیری است (پزشکی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۵)

در همین راستا دانشگاه‌ها باید بتوانند ضمن غنی‌سازی محیط‌های آموزشی و روش و محتوای آموزشی برای پرورش ایده‌های کارآفرینی در فراگیران با تاکید بر تقویت آن دسته از فعالیت‌هایی که بر رفتارهای کارآفرینانه و مبتکرانه صحنه می‌گذارند زمینه‌های رشد و توسعه کارآفرینی را در آنان گسترش دهد (رضایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۷). چرا که نتایج تحقیقات مختلف از جمله نتیجه پژوهش چیشولم¹ و همکاران (۲۰۰۵) با بررسی ۸۷۵ دانشجو در بین چهار نوع دانشگاه مختلف در استرالیا نشان می‌دهد که پیوند نیرومندی میان نوع آموزش و گرایش به کارآفرین شدن و نیت کارآفرینانه دانشجویان وجود دارد. واقعیت این است که در اکثر نظام‌های آموزشی شیوه مبتنی بر رقابت که در اغلب کلاس‌های ما حاکم است با توجه به آنکه مبتنی بر ارزیابی و مقایسه است به رغم انتظار معمولاً نتایج منفی به بار می‌آورد. شیوه‌های تدریس سنتی که در کلاس‌های ما بکار گرفته می‌شود برای شکوفایی خلاقیت دانشجویان فرصتی باقی نمی‌گذارد به این علت که محور برنامه ریزی درسی بر دانستن است و درک و تجزیه تحلیل در آن جایگاهی ندارد (بودیلدینا²، ۲۰۱۸). تعدادی از محققان نیز بر این عقیده هستند که بیشتر استادان و مشاوران دانشگاه‌ها دارای روح کارآفرینانه نیستند زیرا در یک نظام بسیار سازمان‌یافته مشغول به فعالیت هستند بنابراین برای پرورش افراد کارآفرین باید سازمان‌های آموزشی خود سازمانی انعطاف‌پذیر، کارآمد، خلاق، نوآور و کارآفرین باشند تا بتوانند در برابر تغییر و تحولات انعطاف داشته باشند (احمدی کافشانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۶۲۲). در این پژوهش به بررسی عوامل تأثیرگذار بر کارآفرینی آموزشی در نظام آموزش عالی ایران و همچنین بررسی وضعیت موجود کارآفرینی آموزشی در آموزش عالی پرداخته شد.

پیشینه پژوهش

- ❖ وهاب و تياساری³ (۲۰۲۰) در پژوهشی تحت عنوان «رهبری کارآفرینی برای رهبران دانشگاه: یک رویکرد آینده‌نگر برای مراکز دانشگاهی پاکستان» به بررسی مولفه‌های کارآفرینی در دانشگاه و در بین رهبران دانشگاهی پرداختند. این پژوهش بر روی ۲۴۲ نفر از رهبران آموزشی انجام پذیرفت و با استفاده از نرم افزار pls تحلیل شد و نشان داد که رهبران کارآفرین واسطه مدیریت و عملکرد شغلی و شایستگی هستند.
- ❖ میشل جی گلداسبای (۲۰۱۷) در تحقیقی با عنوان کارآفرینی طراحی محور: چهار مرحله فرآیند عاملی برای توسعه فرصت‌ها در میان مدیران انجام شد و دریافت که مدیران باید به مهارت‌هایی از جمله بازاریابی و همچنین شناخت

¹ Chisholm

² Budyldina

³ Wahab and Tyasari

بازار کار و شناخت نقاط قوت و ضعف آن مسلط باشند تا بتوانند بیشترین بهره وری را در سازمان داشته و تبدیل به سازمان های کارآفرین و خلاق شوند .

❖ حسینی نیا و موسوی (۱۳۹۷) در پژوهشی تحت عنوان « آموزش کارآفرینی در دانشگاه ها، روش ها و چالش ها » به تشریح مواردی همچون مفاهیم آموزش کارآفرینی، معرفی انواع مدل ها و روش های تدریس کارآفرینی در دانشگاه ها و مطالعه چالش های پیش روی آموزش عالی ایران پیرامون کارآفرینی پرداختند. نتایج نشان داد که اصلاح محتوای آموزشی، ایجاد تمایل و تعهد به ایجاد کسب و کار، استفاده از کارآفرینان به عنوان مدرس در دانشگاه های ایران الزامی است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از حیث هدف توسعه ای - کاربردی و از نظر استراتژی اجرای پژوهش توصیفی از نوع اکتشافی است. جامعه آماری در این بخش عبارت بودند کلیه اعضای هیأت علمی دانشگاه های آزاد اسلامی شهر تهران بود که از این تعداد ۳۴۱ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. روش نمونه گیری نیز به صورت خوشه ایی و تصادفی بود. برای مشخص کردن عامل های کارآفرینی آموزشی از روش روایی و پایایی فرم های CVI و CVR استفاده شد که با نرم افزار SPSS ۲۵ تحلیل شد. همچنین برای تحلیل عاملی تاییدی از نرم افزار smartpls ۳ استفاده شده است. در این پژوهش اخذ رضایت نامه آگاهانه، حفظ اطلاعات هویتی و رعایت امانت داری در پیاده سازی داده ها به عنوان ملاحظات اخلاقی مد نظر قرار گرفت.

یافته های پژوهش

سوال اول: آیا عوامل شناسایی شده از روایی و پایایی مناسب برخوردارند؟
برای پاسخ به این سوال در مرحله نخست با استفاده از فرم های CVI و CVR روایی و پایایی سنجیده شد.

روایی پرسشنامه

منظور از روایی 1 آن است که وسیله اندازه گیری واقعاً بتواند خصیصه یا خصایص مورد نظر را اندازه بگیرد. روایی موضوعی پیچیده و بحث انگیز است که به ویژه در پژوهشهای رفتاری حائز اهمیت فراوان است (داوری و رضازاده، ۱۳۹۲).

¹ . Validity

روایی صوری

روایی این پرسشنامه از طریق قرار دادن گویه‌ها در اختیار اساتید راهنما و مشاور و متخصصان آنها در پژوهش مورد بررسی و اصلاح قرار گرفت. سپس جهت حذف آیتم‌های نامناسب و تعیین اهمیت هر سوال از روش کمی استفاده شد و گویه‌ها در طیف لیکرت از امتیاز ۵ خیلی قوی تا ۱ خیلی ضعیف نمره بندی شدند و در اختیار ۱۰ نفر خبره قرار گرفت. سپس میانگین هر سوال محاسبه و اگر نمره بیش از ۱.۵ بود برای تحلیل مناسب بود.

جدول ۶-۳- میانگین هر سوال از دید خبرگان

سوال	میانگین	سوال	میانگین	سوال	میانگین	سوال	میانگین	سوال	میانگین	سوال	میانگین
1	3	11	2.4	21	3.7	31	3.4	41	3.7	51	3.5
2	2.7	12	3.6	22	3.5	32	3.8	42	3.6	52	3.4
3	1.6	13	3.4	23	3.4	33	3.5	43	4.4	53	3.1
4	1.7	14	3.3	24	3.1	34	3.2	44	4.3	54	3.2
5	1.8	15	3.1	25	3.2	35	2.8	45	3.9	55	3
6	2.3	16	3.3	26	3	36	3	46	2.4	56	4.2
7	3.4	17	3.7	27	4.2	37	3.6	47	3.6		
8	3.9	18	4.2	28	3.4	38	3.2	48	3.4		
9	3.5	19	3.1	29	3.6	39	3.9	49	3.3		
10	2.8	20	3.7	30	2.6	40	3.3	50	3.1		

روایی محتوا

جهت سنجش روایی محتوایی در ابتدا از چند تن از متخصصان خواسته شد تا ابزار را براساس معیارهای رعایت دستور زبان، استفاده از کلمات مناسب، قرار گرفتن آیتم‌ها در جای مناسب خود بازخورد لازم ابراز دارند تا تغییرات لازم اعمال شود. سپس برای بررسی روایی محتوا از دو ضریب نسبت روایی محتوا CVR استفاده شد و مورد تایید قرار گرفت.

جدول ۱- مقادیر CVR هر سوال از دید خبرگان

سوال	CVR	سوال	CVR	سوال	CVR	سوال	CVR	سوال	CVR	سوال	CVR
1	0.8	11	0.8	21	0.8	31	0.6	41	0.9	51	0.9
2	0.5	12	0.6	22	0.9	32	0.7	42	0.6	52	0.6
3	0.9	13	0.5	23	0.6	33	0.5	43	0.8	53	0.5

0.5	54	0.7	44	0.6	34	0.5	24	0.7	14	0.7	4
0.7	55	0.5	45	0.8	35	0.5	25	0.9	15	0.8	5
0.9	56	0.5	46	0.8	36	0.7	26	0.5	16	0.5	6
		0.7	47	0.9	37	0.6	27	0.6	17	0.6	7
		0.9	48	0.8	38	0.6	28	0.5	18	0.7	8
		0.5	49	0.8	39	0.7	29	0.7	19	0.5	9
		0.6	50	0.7	40	0.5	30	0.5	20	0.8	10

پایایی

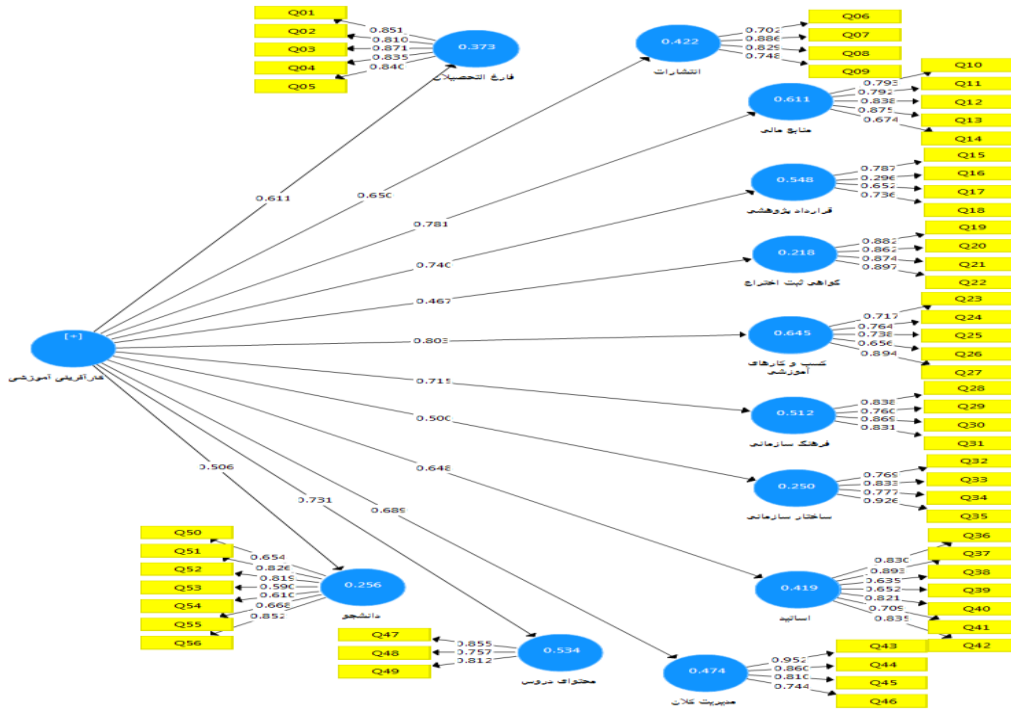
پس از تأیید روایی محتوایی و روایی سازه ابزار پژوهش به منظور اطمینان از پایایی پرسشنامه، از روش پایایی ترکیبی استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲- گزارش معیارهای پایایی ترکیبی

متغیرهای تحقیق	ضریب پایایی ترکیبی (CR>0.7)	ضریب آلفای کرونباخ (Alpha>0.7)	میانگین واریانس استخراجی (AVE>0.5)
فارغ التحصیلان	0.93	0.80	0.61
انتشارات	0.85	0.78	0.83
منابع مالی	0.90	0.80	0.66
قرارداد پژوهشی	0.92	0.75	0.62

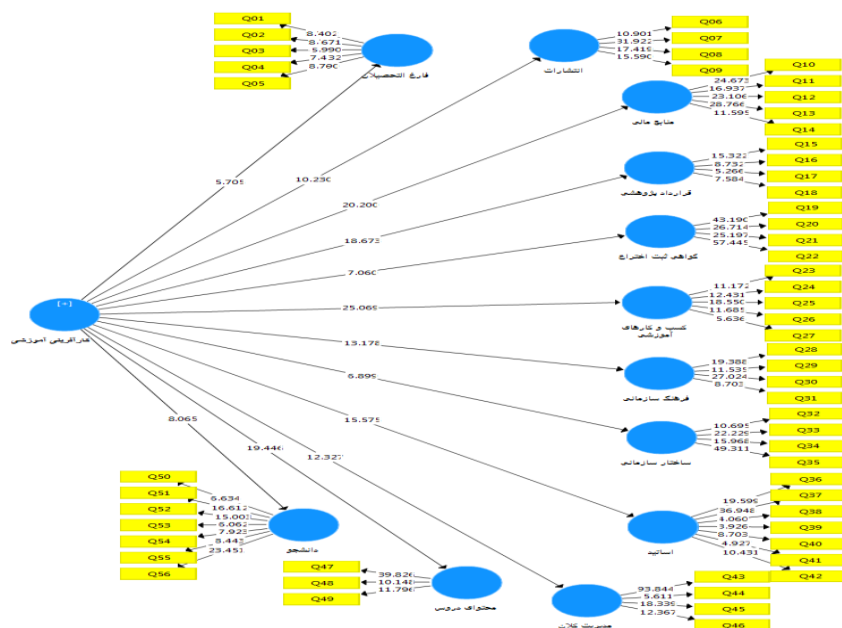
0.72	0.79	0.89	گواهی ثبت اختراع
0.70	0.77	0.88	کسب و کار زایشی
0.64	0.71	0.90	فرهنگ سازمانی
0.66	0.74	0.87	ساختار سازمانی
0.68	0.79	0.87	اساتید
0.64	0.72	0.89	مدیریت کلان
0.66	0.73	0.84	محتوای دروس
0.69	0.71	0.81	دانشجو

سوال دوم: الگوی مناسب برای توسعه کارآفرینی آموزشی اعضای هیأت علمی چگونه است؟
 در این بخش برای بررسی میزان همبستگی بین مولفه‌ها و شاخص‌ها و ابعاد از روش تحلیل عاملی تاییدی با کمک نرم افزار smartpls ۳ استفاده شد. که در نهایت مدل نهایی برازش گردید و نتایج نشان داد که مدل از برازش مطلوبی برخوردار است. در شکل ۱ و ۲ ضرایب همبستگی بین مولفه‌ها و ابعاد و همچنین آماره تی مشخص گردید.

شکل ۱: تکنیک حداقل مربعات جزئی مدل پژوهش

شکل ۲: آماره t-value مدل پژوهش با تکنیک بوت استرپینگ

جدول ۳- اولویت بندی ابعاد توسعه کارآفرینی آموزشی

متغیر	ضریب	آماره تی	رتبه اهمیت
فارغ التحصیلان	0.611	5.705	9
انتشارات	0.650	10.230	7
منابع مالی	0.781	20.200	2
قرارداد پژوهشی	0.740	18.673	3
گواهی ثبت اختراع	0.467	7.060	12
کسب و کارهای آموزشی	0.805	25.066	1
فرهنگ سازمانی	0.715	13.178	5
ساختار سازمانی	0.500	6.899	11
اساتید	0.648	15.575	8

6	12.327	0.685	مدیریت کلان
4	19.446	0.731	محتوای دروس
10	8.065	0.506	دانشجو

روایی همگرا

هرگاه یک یا چند خصیصه از طریق دو یا چند روش اندازه گیری شوند همبستگی بین این اندازه گیری ها دو شاخص مهم اعتبار را فراهم می‌سازد. اگر همبستگی بین نمرات آزمون هایی که خصیصه ی واحدی را اندازه گیری می کند بالا باشد، پرسشنامه دارای اعتبار همگرا می باشد. وجود این همبستگی برای اطمینان از این که آزمون آنچه را که باید سنجیده شود می‌سنجد، ضروری است. برای روایی همگرا میانگین واریانس استخراج (AVE1) و روایی مرکب (CR2) محاسبه می‌شود. باید روابط زیر برقرار باشد:

$$CR > 0.7$$

$$CR > AVE$$

$$AVE > 0.5$$

جدول ۴- روایی همگرا و پایایی متغیرهای تحقیق

CR	AVE	آلفای کرونباخ	
0.889	0.639	0.869	فارغ التحصیلان
0.916	0.701	0.914	انتشارات
0.837	0.633	0.803	منابع مالی
0.889	0.744	0.876	قرارداد پژوهشی
0.926	0.687	0.901	گواهی ثبت اختراع
0.835	0.650	0.804	کسب و کارهای آموزشی

¹ Average Variance Extracted (AVE)

² Composite Reliability (CR)

0.844	0.643	0.831	فرهنگ سازمانی
0.920	0.705	0.897	ساختار سازمانی
0.894	0.527	0.870	اساتید
0.869	0.569	0.856	مدیریت کلان
0.850	0.684	0.844	محتوای دروس
0.882	0.609	0.871	دانشجو

آلفای کرونباخ تمامی متغیرها بزرگتر از ۷/۰ بوده بنابراین از نظر پایایی تمامی متغیرها مورد تایید است. مقدار میانگین واریانس استخراج شده (AVE) همواره بزرگتر از ۵/۰ است بنابراین روایی همگرا نیز تایید می شود. مقدار روایی مرکب (CR) نیز بزرگتر از AVE است .

در نهایت برای برازش کلی مدل از دو شاخص R^2 و GOF استفاده شده است که R^2 معیار ی است که برای متصل کردن بخش اندازه گیری و بخش ساختاری مدل سازی معادلات ساختاری به کار می رود و نشان از تاثیر ی دارد که یک متغیر برون زا بر یک متغیر درون زا می گذارد. نکته ی ضروری در اینجا این است که R^2 تنها برای سازه های درون زا (وابسته) مدل محاسبه می گردد و در مورد سازه های برون زا مقدار این معیار صفر است. هر چه قدر مقدار R^2 مربوط به سازه های درون زا یک مدل بیشتر باشد نشان از برازش بهتر مدل است. چین ۱۹۹۸ سه مقدار ۰.۱۱۸-۰.۳۳-۰.۱۹ را به عنوان ضعیف، متوسط، قوی بودن مدل را تعیین می کنند (داوری و رضازاده، ۱۳۹۲؛ ص ۹۱).

$$\frac{0.373 + 0.422 + 0.611 + 0.548 + 0.218 + 0.645 + 0.512 + 0.250 + 0.419 + 0.474 + 0.534 + 0.256}{12} = 0.4385$$

مقدار R^2 برای سازه ۰.۴۳۸۵ بدست آمده است. با توجه به سه مقدار ملاک مناسب بودن برازش مدل ساختاری را تایید می سازد.

همچنین معیار GOF مربوط به بخش کلی مدل های معادلات ساختاری است. بدین معنی که توسط این معیار، محقق می تواند پس از بررسی برازش بخش اندازه گیری و بخش ساختاری مدل کلی پژوهش خود برازش بخش کلی را نیز کنترل نماید. معیار GOF توسط تنهاس و همکاران (۲۰۰۴) ابداع گردید و طبق فرمول زیر محاسبه می گردد:

$$GOF = \sqrt{Avg(Communalities) \times R^2}$$

وتزلس و همکاران (۲۰۰۹-ص ۱۸۷) سه مقدار ۰.۰۱-۰.۳۶-۰.۲۵ را به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی نموده اند.

محاسبه معیار GOF:

$$R^2=0.4385$$

$$GOF = \sqrt{0.463 \times 0.4385} = \sqrt{0.203} = 0.4505$$

پاسخ سوال سوم: آیا الگوی مفهومی از اعتبار کافی برخوردار است؟

برای تعیین اعتبار بیرونی مدل پیشنهادی، به نظرخواهی از متخصصان این حوزه به واسطه پرسشنامه سنجش مدل پرداخته شد. با توجه به مقیاس پرسشنامه که ۵ درجه‌ای لیکرت بود، مبنای تصمیم‌گیری بر اساس میانگین نمره ۳ در نظر گرفته شد و همانطور که نتایج به دست آمده از جدول ۵ نشان می‌دهد تمامی معیارها مورد پذیرش است.

جدول ۵: اعتباریابی مدل فرهنگ سازمانی اسلامی

نوع اعتباریابی	مؤلفه	میانگین	اختلاف میانگین	انحراف استاندارد	t	df	Sig
بیرونی	فلسفه و اهداف	.93۳	.93۰	۶۰۹.۰	6.64	۱۹	0.000
	مبانی نظری ابعاد و مولفه های	.94۳	.94۰	۷۵۷.۰	۵۲5.	۱۹	0.000
	اصول اجرایی	.25۳	.25۰	۸۸۴.۰	5.00	۱۹	0.000
	نظام ارزیابی مدل	.81۳	.81۰	۴۲۶.۰	8.52	۱۹	0.000

پاسخ سوال اصلی: الگوی مناسب توسعه کارآفرینی آموزشی در آموزش عالی چگونه است؟
 برای پاسخ به سوال فوق با توجه به ابعاد اعتباریابی و ابعاد و مولفه ها و شاخص های کارآفرینی آموزشی در آموزش عالی الگوی نهایی طراحی گردید.

بحث و نتیجه گیری

هدف این مطالعه بررسی و واکاوی ابعاد و مولفه ها و شاخص های کارآفرینی آموزشی در آموزش عالی و ارائه الگوی مناسب است. این پژوهش بر روی ۳۴۱ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات انجام شد. برای شناسایی ابعاد و مولفه ها و شاخص ها از فرم های CVI و CVR که بیان گر پایایی و روایی مولفه ها و شاخص های تعیین کننده کارآفرینی آموزشی است، بهره گرفته شد. در مطالعه حاضر دوازده بعد (فارغ التحصیلان، انتشارات، منابع مالی، قرارداد پژوهشی، گواهی ثبت اختراع، کسب و کارهای آموزشی، فرهنگ سازمانی، ساختار سازمانی، اساتید، مدیریت کلان، محتوای دروس و دانشجو) از مطالعات عمیق کتابخانه ای بدست آمد و بر اساس یافته های برگرفته از CVI و CVR و این شاخص ها نشان از ضریب همبستگی قوی بین مولفه ها و ابعاد است و برای تمام ابعاد میانگین CVI بالای ۳ و ضریب CVR در تمام ابعاد و شاخص ها بالای ۰.۳ بدست آمد که خود نشان از تایید تمام ابعاد و شاخص های کارآفرینی آموزشی در آموزش عالی داشت. در نهایت برای بعد فارغ التحصیلان ۵ شاخص، انتشارات ۴ شاخص، منابع مالی ۵ شاخص، قرارداد پژوهشی ۴ شاخص، گواهی ثبت اختراع ۴ شاخص، کسب و کار آموزشی ۵ شاخص، فرهنگ سازمانی ۴ شاخص، ساختار سازمانی ۴ شاخص، اساتید ۷ شاخص، مدیریت کلان ۴ شاخص، محتوای دروس ۳ شاخص و دانشجو ۷ شاخص در نظر گرفته شد. نتایج

آزمون های روایی و پایایی نشان داد که تمام شاخص ها به درستی ابعاد را تعریف می کنند. در ادامه برای تعیین ضریب تاثیر هر بعد و مولفه بر متغیر های پژوهش از آزمون تحلیل عاملی تاییدی (SMARTPLS) استفاده شد که روایی همگرا و پایایی متغیرها قبل از ترسیم الگو مشخص شد و نتایج نشان داد که در هر ۱۲ بعد میزان آلفای کرونباخ (مطابق جدول ۵) بالای ۰.۷۰ است که بیانگر پایایی بالای متغیرها و AVE بالای ۰.۵۰ در تمام پنج متغیر بیانگر روایی بالای متغیرها است. و مشخص گردید که بعد کسب و کارهای آموزشی با ضریب ۰.۸۰۵، بعد منابع مالی با ضریب ۰.۷۸۱، بعد قرارداد پژوهشی با ضریب ۰.۷۴۰، بعد محتوای درس با ضریب ۰.۷۳۱، بعد فرهنگ سازمانی با ضریب ۰.۷۱۵، بعد مدیریت کلان با ضریب ۰.۶۸۵، بعد انتشارات با ضریب ۰.۶۵۰، بعد فارغ التحصیلان با ضریب ۰.۶۱۱، بعد دانشجو با ضریب ۰.۵۰۶، بعد ساختار سازمانی با ضریب ۰.۵۰۰ و بعد گواهی ثبت اختراع با ضریب ۰.۴۶۷. به ترتیب از بیشترین ضریب تاثیر بر توسعه کارآفرینی آموزشی در آموزش عالی برخوردارند که نتایج این تحقیق با نتایج پژوهش وهاب و تیا ساری (۲۰۲۰) از لحاظ اولویت بندی که نشان از اهمیت کسب و کار آموزشی داشت همسو بود و با پژوهش کیشل جی گلداسبای (۲۰۱۷) و حسینی نیا و موسوی (۱۳۹۷) از لحاظ برخی از ابعاد مورد اشاره و میزان اهمیت آنها همسو بود. در نهایت الگوی کمی برگرفته از تحلیل عاملی تاییدی با $2R$ برابر با 0.4385 و GOF برابر با ۰.۴۵۰۵ نشان از برازش مطلوب الگو است و همچنین با توجه به شکل ۳ الگوی نهایی برگرفته از پژوهش طراحی گردید و در این مدل چهار بعد برای سنجش اعتبار مدل تعیین گردید ۱- فلسفه و هدف ۲- اصول اجرایی ۳- مبانی نظری ابعاد و مولفه های ۴- نظام ارزیابی الگو که برگرفته از ادبیات پژوهش است و با توجه به نظر ۲۰ خبره میزان هر کدام از این ابعاد در سطح بالای حد متوسط قرار دارد و نشان از مطلوب بودن الگو از نظر خبرگان دارد.

منابع فارسی

- احمدی کافشانی، عبدالله، رضوانی، مهران، چیت سازان، هستی، محمد کاظمی، رضا. (۱۳۹۷). واکاوی آمیخته بازاریابی کارآفرینانه در جذب سرمایه از فرشتگان کسب و کار. فصلنامه علمی پژوهشی توسعه کارآفرینی، 11(4). 621-640.
- آراسته، ح، جاهد، ح. ۱۳۹۰. ساختار سازمانی متناسب با دانشگاه کارآفرین: مجموعه مقالات اولین همایش بین المللی مدیریت آینده نگری، کارآفرینی و صنعت در آموزش عالی. دانشگاه کردستان.

- اعلامی، فرونش. رضایی زاده، مرتضی. ۱۳۹۶. کارآفرینی آموزشی اصول، مبانی و مصادق، تهران، انتشارات علم استادان
- آقامحمدی، جواد؛ عبداللهی، حسین. (۱۳۹۴). تحلیل نقش آموزش در توسعه و ترویج کارآفرینی، رهیافت، 59: 88-75.
- اکبری، علی اکبر. موسوی خطیر، سید جلال. اسمعیلی گیوی، حمیدرضا. ۱۳۹۹. شناسایی و اولویت بندی مؤلفه های دانشگاه کارآفرین ایرانی با استفاده از روش فراترکیب و تحلیل سلسه مراتبی گروهی. فصلنامه پژوهش در نظامهای آموزشی. ۱۴(۴۸). ص ۱۸۲-۱۶۱.
- پزشکی، محسن؛ فتاحی، مجید؛ احمدی، مسعود؛ موسی پور گرجی، محمد علی. (۱۳۹۶). رتبه بندی عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی در منطقه ویژه اقتصادی بندر امیرآباد، صنعت حمل و نقل دریایی، ۳(۲): ۱۴-۲۳.
- حسینی نیا، غلامحسین و موسوی، سید شمس الدین. ۱۳۹۷. آموزش کارآفرینی در دانشگاه ها، روش ها و چالش ها، فصلنامه آموزش عالی دوره جدید، ۱۱(۴۱)، ص ۸۸-۵۹.
- داوری، علی. رضازاده، آرش. (۱۳۹۲). مدلسازی معادلات ساختاری با نرم افزار PLS. تهران: جهاد دانشگاهی. (کتاب).
- رضایی، بیژن؛ نجف پور، هدا؛ نادری، نادر. (۱۳۹۶). موانع و راهکارهای توسعه کارآفرینی سبز در شهرستان کرمانشاه، اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۶(۲)، ۲۷-۱۶.
- محمدپور، سمانه؛ سالارزهی، حبیب الله؛ وظیفه، زهرا؛ یعقوبی، نورمحمد؛ کمالیان، امین رضا. (۱۳۹۸). مدیریت در دانشگاه اسلامی. (۸) ۲. ص ۳۸۶-۳۶۹.

منابع انگلیسی

- Chisholm, J. S., Burbank, V. K., Coall, D. A., & Gemmiti, F. (2005). Early Stress: Perspectives from Developmental Evolutionary Ecology.
- Michael G. Goldsby, Donald F. Kuratko, Matthew R. Marvel & Thomas Nelson. (2017). Design-Centered Entrepreneurship: A Four Stage Iterative Process for Opportunity Development. Journal of Small Business & Entrepreneurship. Vol. 29, No. 6, 477-490.
- Wahab, A., & Tyasari, I. (2020). Entrepreneurial leadership for university leaders: A futuristic approach for Pakistani HEIs. Asia Pacific Management Review, 25(1), 54-61.